

MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA**399****MEĐUINSTITUCIONALNI PROTOKOL
O POSTUPANJU U SLUČAJEVIMA NASILJA U OBRAZOVNIM USTANOVAMA U
HERCEGOVAČKO-NERETVANSKOM KANTONU****Uvod**

Polazeći od činjenice da je prevencija, sprječavanje, otkrivanje i suzbijanje nasilja među djecom i mladima od općeg društvenog interesa, te prihvatajući obaveze iz člana 19. Konvencije o pravima djeteta koja glasi : „Države potpisnice će poduzeti sve odgovarajuće zakonske, društvene i obrazovne mjere da bi se dijete zaštitilo od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povrede ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemarnog postupka, zloupotrebe ili eksploatacije, uključujući seksualno zlostavljanje dok je na brizi roditelja, zakonskih staratelja ili bilo koje druge osobe koje se brinu o djetetu“,

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta HNK**Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne zaštite HNK****Ministarstvo unutrašnjih poslova HNK i****Centri za socijalni rad HNK**

Potpisuju

**MEĐUINSTITUCIONALNI PROTOKOL
O POSTUPANJU U SLUČAJEVIMA NASILJA U OBRAZOVNIM
USTANOVAMA U HERCEGOVAČKO-NERETVANSKOM KANTONU**

radi utvrđivanja postupaka na uspostavljanju reakcije svih učesnika kako bi se djelovalo na sprječavanje, identifikaciju, prijavljivanje, istraživanje, liječenje i slično, u svim slučajevima nasilja u obrazovnim ustanovama, a sve s ciljem da se pruži potrebna podrška prije svega djetetu ali i onima koji se o djetetu brinu.

Protokol sadrži

- Definiciju nasilja
- Obaveze nadležnih institucija
- Oblike, način i sadržaj saradnje između nadležnih institucija
- Evidenciju nasilja
- Koordinacijsko tijelo
- Ostale aktivnosti i obaveze.

Mjere koje se utvrđuju u okviru Međuinstitucionalnog protokola o postupanju u slučajevima nasilja u obrazovnim ustanovama (u daljem tekstu Protokol) zasnivaju se na sljedećim principima i standardima:

a) Princip utemeljen na ljudskim pravima

Ljudska prava su u svim područjima/segmentima ljudskog života i rada osnova mirnog zajedničkog suživota. Ona se tiču svakog pojedinca i zagwarantirana su svakome. Jedan od najvažnijih obrazovnih zadataka je upoznavanje i promocija ljudskih prava.

Svako dijete je jedinstveno ljudsko biće sa ljudskim dostojanstvom i ima vlastita prava koja se moraju poštivati i unapređivati. Mora se uvažavati činjenica da dijete ima drugačije potrebe u odnosu na potrebe odraslih i da mu je tokom razgovora potrebna podrška i zaštita. Nijedan razlog ne može biti opravdanje za narušavanje fizičkog i psihičkog integriteta djeteta i ometanje njegovog normalnog razvoja.

b) Princip zabrane diskriminacije

Princip zabrane diskriminacije je osnovni princip koji ima za cilj spriječiti bilo koji oblik isključenja djece i odraslih. Svi pojedinci, djeca i odrasli, imaju jednaka prava, nezavisno od porijekla, pola, vjeroispovijesti, imovinskog ili zdravstvenog stanja ili bilo koje druge pripadnosti ili opredjeljenja.

c) Princip efikasnosti – obaveznost djelovanja nadležnih institucija

Sve institucije su obavezne ne samo poštivati prava svakog pojedinca, već i stvarati uslove u kojima će svi pojedinci biti u mogućnosti ostvariti svoja prava. Efikasnost Protokola se zasniva na kombinovanom provođenju različitih mjera svih struktura vlasti koje su definisane u skladu s ciljevima koje obavezno provode institucije nadležne za različite sektore djelovanja (socijalnu i zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, pravosuđe i medije).

d) Princip interdisciplinarnog i multisektoralnog pristupa

Nasilje predstavlja kompleksan problem i zahtijeva visok stepen sinhronizacije i planiranja djelovanja. Ovaj princip uključuje više različitih disciplina i vještina koje su u pravilu podijeljene i raspoređene u nekoliko sektora, te je pristup interdisciplinarnog rada najefikasnija mjera koja treba da se primjenjuje i u okvirima ovog Protokola.

e) Osnovni standard zaštite od nasilja u školi

Ovaj standard podrazumijeva neprihvatanje bilo kojeg oblika kulturalnog, strukturalnog i personalnog nasilja u obrazovnom sistemu, obavezu razvoja preventivnih programa protiv nasilja, obrazovanje o borbi protiv nasilja i izradu postupaka protiv počinitelja nasilja.

f) Osnovni standard zdravog i sigurnog odgojno-obrazovnog okruženja

Ovaj standard predstavlja osiguranje nesmetanog boravka članova školske zajednice, učenika/učenica, nastavnog osoblja i trećih lica u školskim prostorima i školskim aktivnostima, kao i razvoj postupaka koji će osigurati zdravo i sigurno odgojno-obrazovno okruženje kao osnovu školskog života i očuvanje zajedničkih etičkih vrijednosti, dostojanstva i integriteta svih pojedinaca u školskom procesu.

Pravni okvir

1. Konvencija o pravima djeteta
2. Konvencija o cyber kriminalu
3. Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina
4. Konvencija Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i seksualne zloupotrebe
5. Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju („Službeni glasnik BiH“, 18/2003)
6. Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine HNK“)
7. Zakon o srednjem odgoju i obrazovanju („Službene novine HNK“)
8. Strategija za borbu protiv nasilja nad djecom 2012-2015 BiH
9. Strategija protiv maloljetničkog prestupništva u BiH („Službene novine BiH“ 14/08)
10. Rezolucija o sprječavanju maloljetničke delinkvencije i postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima („Službene novine F BiH“ 10/08)
11. Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji sa djecom („Službene novine F BiH“ 16/99)
12. Porođični zakon FBiH („Službene novine FBiH, br: 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05 i 42/10)
13. Zakon o zabrani diskriminacije BiH („Službene novine BiH“ 59/09)
14. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici FBiH („Službene novine F BiH“ 20/13)
15. Krivični zakon BiH („Službeni glasnik BiH“ br.37/3)
16. Zakon o krivičnom postupku FBiH (Službene novine FBiH, br: 35/03, 56/04,37/03,78/04,28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09,12/10)
17. Zakon o prekršajima FBiH („Službene novine FBiH, broj:32/06)
18. Protokol o postupanju institucija u slučaju nasilja u porodici za područje HNK

1. Definicija nasilja

Svjetska zdravstvena organizacija 2002. godine definisala je nasilje kao:

„Namjerno korištenje fizičke snage i moći, prijetnjom ili akcijom prema samome sebi, prema drugoj osobi ili prema grupi ljudi ili čitavoj zajednici, što bi moglo rezultirati ili rezultira povredom, smrću, psihološkim posljedicama, nerazvijenošću ili deprivacijom.“

Definicija nasilja među djecom i mladima

Nasiljem među djecom i mladima smatra se svako namjerno fizičko ili psihičko ponašanje usmjereno prema djeci i mladima od strane njihovih vršnjaka učinjeno s ciljem povređivanja, a koje se, nezavisno o mjestu izvršenja, može razlikovati po obliku, težini, intenzitetu i vremenskom trajanju i koje uključuje ponavljanje istog obrasca i održava neravnopravan odnos snaga (jači protiv slabijeg ili grupa protiv pojedinca) i koje ima za posljedicu ugrožavanje zdravlja, razvoja i dostojanstva ličnosti žrtve.

Nasiljem nad djecom se smatra neprimjereno, neetičko i nemoralno ponašanje prema djeci i mladima, kao i svi oblici zanemarivanja i zlostavljanja kojima se (ne)svjesno i nasilno sprječava njihov zdrav razvoj i optimalno funkcioniranje.

Zapuštenim djetetom se smatra svako dijete koje ima manje od osamnaest godina i o kojem se roditelji ili bilo koja druga odgovorna osoba ne brinu, uključujući brigu o odgoju i

obrazovanju, njezi, prehrani, podsticanju i ohrabrivanju, socijalnoj adaptaciji i emocionalnim potrebama, toleranciji ili bilo kojoj drugoj odgovornosti o dobrobiti djeteta.

Zlostavljanjem djece i mladih smatraju se svi agresivni i najčešće namjerni grubi postupci prema njima.

Nasiljem nad djecom i mladima smatra se:

- **namjerno uzrokovani fizički napad** u bilo kojem obliku, primjerice, udaranje, guranje, gađanje, šamaranje, čupanje, zaključavanje, napad različitim predmetima, pljuvanje i slično, bez obzira da li je kod napadnutog djeteta nastupila tjelesna povreda.
- **psihičko, emocionalno i socijalno nasilje** prouzrokovano ponavljanim ili trajnim negativnim postupcima od strane pojedinca ili grupe. Negativni postupci su: ogovaranje, nazivanje pogrđnim imenima, ismijavanje, zastrašivanje, izrugivanje, namjerno zanemarivanje i isključivanje iz grupe kojoj pripada ili isključivanje i zabranjivanje učestvovanja u različitim aktivnostima s ciljem nanošenja patnje ili boli, širenje glasina s ciljem izolacije djeteta od ostalih učenika, oduzimanje stvari ili novca, uništavanje ili oštećivanje djetetovih stvari, ponižavanje, naređivanje ili zahtijevanje poslušnosti ili na drugi način dovođenje djeteta u podređeni položaj, kao i sva druga ponašanja počinjena od djeteta ili mlađe osobe kojima se drugom djetetu namjerno nanosi fizička i duševna bol ili sramota.
- **Seksualno nasilje podrazumijeva** svaki vid verbalnog, gestovnog ili fizičkog kontakta sa seksualnim sadržajem, sa ciljem uznemiravanja i namjernog nanošenja fizičke ili duševne boli i sramote djetetu. Ono predstavlja najgoru vrstu demonstracije moći.
- **Nasilje putem zloupotrebe informacijskih tehnologija (cyberbullying)** se odnosi na vrijeđanje, uznemiravanje, slanje prijetećih i uvredljivih poruka, lažno predstavljanje, podsticanje na mržnju i nasilje, navođenje žrtve da iznosi lične podatke, otkrivanje porodičnih prilika, snimanje i nedopušteno objavljivanje sadržaja na društvenim mrežama. Ono što ga razlikuje od drugih vrsta nasilja je činjenica da djeca mogu biti izložena i tamo gdje su do sada bili potpuno sigurni i da ono može trajati 24 sata svakog dana u sedmici i da nepoznati počinitelac kod djeteta stvara dodatni strah i nesigurnost.

Nasilje podrazumijeva 6 definisanih faktora:

1. **namjera da se nanese povreda ili šteta**
2. **intenzitet i trajanje (ponavljanje nasilničkog ponašanja)**
3. **moć nasilnika (nesrazmjer moći s obzirom na dob, snagu, brojčanu nadmoć)**
4. **ranjivost i nemoć žrtve**
5. **manjak podrške**
6. **posljedice.**

Neophodno je razlikovati nasilje (zlostavljanje) među djecom i mladima od običnog sukoba vršnjaka. **Obični sukob vršnjaka ima sljedeća obilježja:**

1. nema elemenata navedenih za nasilništvo: radi se o sukobu vršnjaka koji oni ne rješavaju na miran način, nego na neki drugi način; ne postupaju jedan prema drugome

s namjerom ozljeđivanja ili nanošenja štete; nema nesrazmjera moći; nema težih posljedica za djecu u sukobu

2. djeca ne insistiraju da mora biti po njihovom pod svaku cijenu
3. mogu dati razloge zašto su u sukobu
4. izvinu se ili prihvate rješenje u kojem nema pobjednika i poraženog
5. slobodno pregovaraju da bi zadovoljili svoje potrebe
6. mogu promijeniti temu i otići iz situacije u kojoj je došlo do sukoba.

PRAVA I OBAVEZE

Obrazovne ustanove

1. Škola treba osigurati optimalne uslove za sigurno i nesmetano odvijanje obrazovnog procesa.
2. Škola treba njegovati kulturu tolerancije i uljudnog međusobnog ophođenja. Škola neće tolerisati agresivnu klimu stvorenu upotrebom neprihvatljivog jezika komuniciranja, ponašanja ili simbola za koje se podrazumijeva da šire mržnju, prezir ili predrasude na osnovu rase, boje kože, nacionalnog porijekla, godina života, vjeroispovijesti, kulture, bračnog stanja, pola ili invaliditeta, a koji mogu biti izvor nastanka nasilja.

Prava i obaveze učenika/učenica

1. Učenici/učenice imaju pravo na kvalitetno obrazovanje, u okviru resursa ponuđenih u školi, koje zadovoljava njihove individualne potrebe, kao i pravo da uče u sigurnoj sredini.
2. Učenici/učenice imaju obavezu završavati svoje zadatke, učestvovati u aktivnostima škole i poštovati prava djece i odraslih.

Prava i obaveze nastavnog osoblja

1. Nastavno osoblje ima pravo na poštovanje i pomoć svih saradnika, uprave škole, učenika i roditelja/staratelja učenika/učenica.
2. Nastavno osoblje ima odgovornost prezentovati obrazovni materijal i prenijeti iskustvo na način koji odgovara sposobnostima učenika i poštovati ličnost i dostojanstvo učenika i odraslih.

Prava i obaveze roditelja/staratelja

1. Roditelji/staratelji imaju pravo na učestvovanje u planiranju i provođenju svih procedura koje su sastavni dio Protokola o postupanju u slučaju nasilja u školama.
2. Roditelji imaju obavezu da u svome djetetu razvijaju osjećaj odgovornosti, poštovanja drugih i razvoj lične potrebe za obrazovanjem.

Prava i obaveze direktora/direktorica škola

1. Direktor/direktorica škole ima pravo očekivati i zahtijevati od svih učesnika školskog procesa da poštuju pravila Protokola o postupanju u slučaju nasilja i ostala školska pravila.
-

2. Direktor/direktorica ima obavezu pomagati u stvaranju i održavanju pozitivne klime u školi, u kojoj će se poštivati prava svih učesnika u školskom procesu.

Nadležnosti nad učenicima/učenicama

1. Učenici/učenice škole su u nadležnosti odgovornih lica i nastavnog i rukovodećeg osoblja sve dok se nalaze u školi ili školskoj zgradi, na školskom terenu, učestvuju u nastavnim i drugim školskim aktivnostima.
2. Izvan škole učenici/učenice su u nadležnosti roditelja, a u slučaju nasilja, i po potrebi, centara za socijalni rad, policijskih uprava i domova zdravlja.

2. Obaveze nadležnih institucija/ustanova

A) ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE

U slučaju nasilja među djecom SVI zaposlenici škole su dužni:

- 1) odmah prekinuti nasilno ponašanje
- 2) pružiti pomoć i podršku učeniku koji je doživio nasilje
- 3) obavijestiti o događaju razrednika, pedagoga i direktora škole.

U slučaju prijave nasilja ili dojave o nasilju, osoba koja je ovlaštena ili stručna osoba za koordinaciju aktivnosti vezanih za problematiku nasilja u odgojno-obrazovnoj ustanovi, koji imenuje odgojno-obrazovna ustanova, dužna je:

- Odmah poduzeti sve mjere da se zaustavi i prekine nasilno postupanje prema djetetu, a u slučaju potrebe zatražiti pomoć drugih radnika odgojno-obrazovne ustanove ili po potrebi pozvati policiju.
- Ukoliko je dijete povrijeđeno u mjeri koja zahtijeva ljekarsku intervenciju ili pregled ili se prema okolnostima slučaja može razumno pretpostaviti ili posumnjati da su takva intervencija ili pregled potrebni, odmah pozvati službu hitne pomoći ili na najbrži mogući način, koji ne šteti zdravlju djeteta, otpratiti ili osigurati pratnju djetetu od strane stručne osobe ljekar, te sačekati ljekarsku preporuku o daljem postupanju, te dolazak djetetovih roditelja ili zakonskih zastupnika;
- Odmah po prijavljenom nasilju o tome obavijestiti roditelje djeteta koje je počinilo nasilje ili zakonske zastupnike, te ih upoznati sa svim činjenicama i okolnostima koje su do tada poznate i obavijestiti ih o aktivnostima koje će se poduzeti, te ih pozvati na uključivanje u savjetovanje ili stručnu pomoć unutar škole ili izvan nje (centri za socijalni rad, poliklinika za djecu i mlade, centri za mentalno zdravlje, policija i slično) i obavijestiti ih o obavezi odgojno-obrazovne ustanove da slučaj prijavi nadležnom centru za socijalni rad, policiji ili drugim nadležnim institucijama.
- Po prijavi, odnosno dojavi o nasilju odmah obaviti razgovor s djetetom koje je žrtva nasilja, a u slučaju da je postojala ljekarska intervencija, uz dogovor s ljekarom, čim to bude moguće. Ovi razgovori s djetetom obavljaju se uvijek u prisutnosti nekog od

stručnih saradnika odgojno-obrazovne ustanove, a na način da se postupa posebno pažljivo, poštujući djetetovo dostojanstvo i pružajući mu podršku;

- Roditeljima ili zakonskim zastupnicima djeteta koje je žrtva vršnjačkog nasilja dati obavještenja o mogućim oblicima savjetodavne i stručne pomoći djetetu u odgojno-obrazovnoj ustanovi i izvan nje, a s ciljem podrške i osnaživanja djeteta te prevazilaženja traumatskog doživljaja;
- Obaviti razgovor s drugom djecom ili odraslim osobama koje imaju saznanje o učinjenom nasilju te utvrditi sve okolnosti vezane uz oblik, intenzitet, težinu i vremensko trajanje nasilja;
- Ukoliko se radi o posebno teškom obliku, intenzitetu ili dužem vremenskom trajanju nasilja, koje može izazvati traumu i kod druge djece, koja su vidjela nasilje, savjetovati se s nadležnom stručnom službom radi pomoći djeci, svjedocima nasilja;
- Što hitnije obaviti razgovor s djetetom koje je počinilo nasilje u prisustvu stručne osobe, ukazati djetetu na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja, te ga savjetovati i podsticati na promjenu takvog ponašanja, a tokom razgovora posebno obratiti pažnju iznosi li dijete neke okolnosti koje bi ukazivale da je dijete žrtva zanemarivanja ili zlostavljanja u svojoj porodici ili izvan nje, u kom slučaju će se odmah obavijestiti centar za socijalni rad, a po potrebi ili sumnji na počinjenje kažnjive radnje obavijestiti policiju ili nadležno tužilaštvo;
- Poduzeti sve mjere za pomirenje i stvaranje tolerantnog, prijateljskog ponašanja u odgojno-obrazovnoj ustanovi;
- O poduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama te svojim zapažanjima napraviti službene zabilješke, kao i voditi odgovarajuće evidencije zaštićenih podataka koje će dostaviti na zahtjev drugim nadležnim tijelima;
- U slučaju da je nasilje počinio roditelj ili neka druga odrasla osoba izvan škole, škola je dužna pozvati policiju;
- Škola će pozvati policiju i u slučaju da je nasilje izvršio učenik ili nastavnik, a procijeni se da je riječ o krivičnom djelu ili teškom prekršaju;
- Ako je riječ o prijetnjama nasiljem ili nasilju u školi, zbog čega je škola uključila i policiju, o takvim situacijama je potrebno pismenim putem obavijestiti nadležno Ministarstvo obrazovanja.

MINISTARSTVO OBRAZOVANJA, NAUKE, KULTURE I SPORTA HNK

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta dužno je, putem redovnih školskih izvještaja i neposrednim uvidom, a u saradnji sa Pedagoškim zavodom i Zavodom za školstvo Mostar pratiti provođenje Programa prevencije i suzbijanja nasilja, koji obuhvata izradu školskih akcionih planova kao obaveznih dijelova Godišnjeg programa rada škola, primjenu Protokola o postupanju u slučajevima nasilja u školama i postupanju prema Smjernicama donesenim u školskoj 2013-14. godini. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u školi objavljen u „Službenim novinama HNK“ broj: 8/12 sastavni je dio Međuinstitucionalnog protokola o postupanju u slučaju nasilja u obrazovnim ustanovama i važeći je za sve škole prilikom rješavanja slučajeva nasilja u školi.

B / CENTRI ZA SOCIJALNI RAD

U slučaju prijave nasilja ili dojave o nasilju, koja je upućena od strane odgojno-obrazovne ustanove, policije, ombudsmena, djeteta, njegovog roditelja, zakonskog zastupnika ili neke treće osobe, centar za socijalni rad dužan je:

- Po prijemu prijave ili obavještenja kontaktirati sa stručnim saradnicima odgojno-obrazovne ustanove (pedagogom, socijalnim radnikom, psihologom), te sa ostalim osobama koje bi mogle dati relevantnu informaciju i utvrditi činjenično stanje o svim okolnostima počinjenog nasilja;
- Pribaviti podatke o svim okolnostima, naročito obliku, intenzitetu, težini i vremenskom trajanju nasilja;
- U saradnji sa stručnim licem iz obrazovne ustanove pozvati roditelje, odnosno staratelje djeteta žrtve i djeteta počinioca nasilja;
- Na primjeren način obaviti razgovor radi sticanja uvida u porodične i druge prilike djeteta i tokom razgovora nastojati doznati je li dijete izvrgnuto bilo kojim obliku nasilja ili zanemarivanja u svojoj porodici ili izvan nje;
- Sačiniti socijalnoanamnestičke podatke o porodičnim uslovima u kojima dijete žrtva i počinitelj nasilja žive;
- Upoznati roditelje, odnosno zakonske zastupnike djeteta počinitelja nasilja s neprihvatljivošću i štetnošću takvog ponašanja i obavijestiti ih o nadležnostima centra za socijalni rad za zaštitu prava i interesa djeteta;
- Radi zaštite djetetovih prava i što hitnijeg otklanjanja uslova koji doprinose nasilnom ponašanju djeteta, izreći primjerene mjere porodično-pravne zaštite;
- U slučaju sumnje na zlostavljanje ili zanemarivanje djeteta od strane roditelja ili zakonskih zastupnika, podnijeti prekršajne, odnosno kaznene prijave;
- U saradnji sa stručnim licima obrazovne ustanove napraviti plan psihosocijalnog tretmana za žrtvu nasilja i nasilnika koji će se odvijati uz pristanak roditelja ili staratelja;
- Redovno nadzirati preporučeno postupanje roditelja prema djetetu, te obaviti odgovarajuće provjere i izvide, kao i pratiti djetetovo ponašanje u odgojno-obrazovnoj ustanovi ili u drugoj sredini gdje boravi, a posebno pratiti je li dijete i dalje nasilno, kako bi se poduzele primjerene mjere porodično-pravne zaštite djeteta;
- U slučaju da od bilo koga i na bilo koji način (pisanim putem, usmenom dojavom, putem telefona, saznanjem iz medija, tokom nekog drugog postupka koji se vodi u Centru) sazna o nasilju, pogotovo o nasilju u porodici, bez odlaganja izvršiti prijavu policiji, te dostaviti sve primljene informacije o slučaju, a o dojavi i saznanju izraditi službenu bilješku u koju će unijeti podatke o žrtvi, o nasilniku te počinjenom nasilju i odmah oformiti spis;
- O svakoj primljenoj prijavi, odnosno obavještenju o nasilju među djecom i mladima voditi odgovarajuće evidencije zaštićenih podataka, te evidentirati i bilježiti svako postupanje centra za socijalni rad. Centar za socijalni rad će u saradnji sa obrazovnim ustanovama kontinuirano pratiti provođenje aktivnosti u sprječavanju pojave vršnjačkog nasilja;
- Na traženje nadležnog tužilaštva ili policije odmah dostaviti svu dokumentaciju koja je od značaja za razjašnjavanje i dokazivanje kažnjive stvari (nalaz i mišljenje psihologa te drugu dokumentaciju o izvršenju poduzetih mjera).

C / POLICIJA

Iako se prema UN Konvenciji o pravima djeteta, djetetom smatra osoba mlađa od 18 godina, u smislu odredaba Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine, Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, Zakona o prekršajima Federacije BiH itd., osobe mlađe od

18 godina smatraju se maloljetnicima i za ovu kategoriju populacije predviđene su posebne procedure postupanja u prekršajnim i kaznenim stvarima.

U okviru ove populacije navedeni zakoni razlikuju: dijete, mlađeg maloljetnika i starijeg maloljetnika, te su propisani načini postupanja policijskih službenika prema svakom od ovih uzrasta. S tim u vezi, dijete je osoba koja u vrijeme izvršenja krivičnog djela ili prekršaja nije navršila 14 godina života – prekršajno i kazneno nije odgovorna i prema njemu se ne može pokrenuti postupak, već se postupa u okviru nadležnosti centara za socijalni rad. Mlađi maloljetnik je osoba koja u vrijeme izvršenja krivičnog djela ili prekršaja navršila 14, a nije navršila 16 godina; a stariji maloljetnik je osoba koja je u vrijeme krivičnog djela ili prekršaja navršila 16, a nije navršila 18 godina života i prekršajno i kazneno je odgovoran.

Postupanje u slučaju nasilja

U slučaju prijave nasilja ili dojave o nasilju, koja je upućena od strane odgojno-obrazovne ustanove, centra za socijalni rad, ombudsmena, djeteta, njegovog roditelja/staratelja ili neke treće osobe, stručna osoba zadužena za koordinaciju aktivnosti vezanih uz problematiku nasilja nad djecom i maloljetnicima u policijskoj upravi ili stanici ili osoba koja je u slučaju njezine odsutnosti zamjenjuje, dužna je :

- Hitno uputiti specijalizovanog policijskog službenika za maloljetničku delinkvenciju, a iznimno drugog policijskog službenika na mjesto događaja radi poduzimanja neophodnih mjera i radnji, utvrditi sve činjenice i okolnosti vezane uz prijavu, odnosno dojavu, te poduzeti sve potrebne radnje s ciljem pružanja prve pomoći žrtvi radi sprječavanja nastavljanja nasilja, kao i zdravstvenog zbrinjavanja žrtve;
- Pribaviti podatke potrebne za razjašnjavanje slučaja, te utvrditi eventualno postojanje elemenata kažnjive radnje i identifikovati počinitelja;
- U slučajevima intervencije policijskih službenika, kada se utvrdi postojanje osnovane sumnje da je počinjen prekršaj ili kazneno djelo, policijski djelatnici postupit će u skladu s propisima iz svoje nadležnosti;
- Provesti kriminalističku obradu maloljetnih počinitelja nasilja u prisustvu roditelja ili zakonskih zastupnika, a u slučaju njihove nedostupnosti nadležnih predstavnika centra za socijalni rad, odnosno u skladu s odredbama ZKP;
- U skladu s važećim propisima provesti hitne istražne radnje te, ovisno o okolnostima slučaja, podnijeti kaznenu prijavu nadležnom tužitelju, odnosno podnijeti zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka nadležnom sudu uz prijedlog za izricanje primjerenih mjera;
- O primljenoj prijavi, odnosno dojavi o nasilju među djecom i mladima obavijestiti nadležni centar za socijalni rad radi poduzimanja mjera porodično-pravne zaštite;
- Voditi odgovarajuće evidencije zaštićenih podataka o slučajevima prijave ili obavijesti o nasilju među djecom i mladima;
- U slučaju da je nasilje počinio roditelj, zaposlenik škole ili neka treća odrasla osoba, policijski službenici će postupiti u skladu s važećim zakonima i propisima kojima je uređeno postupanje policijskih službenika prema počiniteljima kaznenih djela i prekršaja.

D / ZDRAVSTVENE USTANOVE

U slučaju prijave nasilja ili dojave o nasilju, koja je upućena od strane odgojno-obrazovne ustanove, policije, ombudsmena, djeteta, njegovog roditelja/staratelja ili neke treće

osobe, imenovana stručna služba za koordinaciju aktivnosti vezanih za problematiku nasilja među djecom i mladima u zdravstvenoj ustanovi ili ovlaštena osoba, dužna je:

- Odmah po dolasku djeteta u neku zdravstvenu ustanovu (ili ambulantu porodične medicine) uraditi detaljan pregled i ustanoviti postojanje eventualnih tjelesnih povreda, te ako iste postoje adekvatno ih zbrinuti;
- U slučaju tjelesne povrede obavezno izdati ozljedni list;
- Nakon zbrinjavanja eventualnih tjelesnih povreda, obavijestiti roditelje/staratelja o počinjenom nasilju te uz njihovu saglasnost uputiti dijete u centar za mentalno zdravlje, te u saradnji sa roditeljima, a na osnovu procijenjenog psihosocijalnog statusa, planirati tretman;
- Ako je u pitanju dijete koje se ponaša nasilno obavezno uključiti i roditelje/staratelje u proces dijagnostike, planiranja i provođenje tretmana (u ovom segmentu tretiranja nasilnika izuzetno je važna saradnja između škole, Centra za socijalni rad i Centra za mentalno zdravlje);
- Takođe, veoma je važno kontinuirano raditi na prevenciji vršnjačkog nasilja u okviru aktivnosti Centara za mentalno zdravlje;
- U slučaju saznanja o počinjenom nasilju u porodici obvezno, bez odlaganja, obavijestiti policiju i Centar za socijalni rad.

3. KOORDINACIONO TIJELO

Radi uspostavljanja multidisciplinarnog rada i koordinacijskog djelovanja uspostavlja se koordinaciono tijelo na nivou HNK s ciljem postizanja boljeg kvaliteta i već efikasnosti u prevenciji, pomoći, zaštiti i postupanju u slučaju nasilja.

Međusobna saradnja članova koordinacionog tijela bazira se na uzajamnom razumijevanju, zajedničkom prepoznavanju problema nasilja kao javnog i društvenog problema.

Članovi koordinacionog tijela se obavezuju (kao i institucije koje predstavljaju) da će u okviru svojih nadležnosti permanentno raditi na zaštiti, prevenciji i sprječavanju nasilja, pravovremeno reagovati u skladu s propisanim i definisanim mjerama i radnjama.

Članovi Koordinacionog tijela će održavati redovne polugodišnje sastanke uz mogućnost organizovanja vanrednih sastanaka u slučaju potrebe, a na inicijativu jednog od članova Koordinacionog tijela.

Potpisnice Protokola dužne su imenovati predstavnike u Koordinaciono tijelo na nivou Kantona.

Koordinaciono tijelo čine:

- Predstavnik Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta HNK
 - Predstavnik Ministarstva unutrašnjih poslova HNK
 - Predstavnik Ministarstva zdravstva, rada i socijalne zaštite HNK
-

- Predstavnik Centara za socijalni rad
- Predsjednici aktiva direktora osnovnih škola
- Predsjednici aktiva direktora srednjih škola

Mandat Koordinacionog tijela traje četiri godine i potvrđuje se na sjednici Vlade HNK.

Zadaća Koordinacionog tijela je da nadgleda provedbu Protokola, sačini godišnji izvještaj o nasilju i predstaviti ga na sjednici Vlade HNK.

4. OBLICI, NAČIN I SADRŽAJ SARADNJE

Provođenje aktivnosti za sprječavanje nasilja u obrazovnom sistemu, kao i ovog Protokola pretpostavlja što hitnije uspostavljanje saradnje nadležnih institucija i drugih tijela koji učestvuju u sprječavanju, otkrivanju i suzbijanju nasilja u obrazovnom sistemu (odgojno-obrazovne ustanove, centri za socijalni rad, policija, zdravstvene ustanove, ombudsmeni, pravosudne institucije i jedinice lokalne samouprave.) Pored toga, ovim dokumentom insistira se na važnosti saradnje roditelja djeteta počinioca nasilja, škole, centra za socijalni rad, centra za mentalno zdravlje i drugih stručnih službi.

Obaveze nadležnih institucija i drugih tijela koje učestvuju u sprječavanju, otkrivanju i suzbijanju nasilja u školi u poduzimanju mjera i aktivnosti usmjerenih prema sprječavanju i suzbijanju nasilja su:

- U jedinicama lokalne samouprave uspostaviti tijela za praćenje, suzbijanje i preveniranje nasilja i održavati redovne sastanke predstavnika nadležnih tijela, odnosno stručnih službi za koordinaciju aktivnosti vezanih za problematiku nasilja, te uspostaviti efikasne načine saradnje i razmjene značajnih podataka, kako u pogledu pojedinih slučajeva nasilja, tako i o dostignućima u rješavanju problema nasilja među djecom i mladima)
- Sačiniti polugodišnje izvještaje i dostaviti ih Koordinacionom tijelu HNK
- U slučaju prijave ili obavještenja o nasilju obavezno dostaviti drugom nadležnom organu odgovarajuće podatke o slučaju nasilja i postupanju radi potpunog uvida u poduzete aktivnosti s ciljem sveobuhvatne zaštite djeteta
- Uspostaviti saradnju i razmjenu podataka s drugim jedinicama lokalne samouprave u cilju razmjene iskustava i stvaranja „dobre prakse“
- Uspostaviti saradnju s drugim organizacijama koje bi u konkretnom slučaju mogle pomoći, na primjer s nevladinim organizacijama, vjerskim zajednicama, porodičnim savjetovalištim, medijima, te stručnjacima koji se bave problematikom nasilja.

5. EVIDENCIJA NASILJA

Da bi se osigurala efikasnost procesa postupanja u slučajevima nasilja u obrazovnom sistemu, svaki od potpisnika ovog Protokola će osigurati vođenje posebne evidencije u svom resoru o svim registriranim slučajevima ovakvog ponašanja među mladima.

Za potrebe stvaranja jedinstvene baze podataka o pojavnosti nasilja Koordinaciono tijelo izradit će jedinstven obrazac evidencije.

6. OSTALE AKTIVNOSTI I OBAVEZE

U cilju provođenja aktivnosti na sprječavanju nasilja u obrazovnim ustanovama neophodno je o problemu nasilja redovno obavještavati roditelje i djecu te ih podsticati da reaguju i prijavljuju nasilje, a tokom nastavnih i vannastavnih aktivnosti promicati modele nenasilne komunikacije, međusobne tolerancije i uvažavanja, organizovanjem tribina, roditeljskih sastanaka, časova odjeljske zajednice, učeničkih priredbi, objavama na oglasnoj tabli odgojno-obrazovnih ustanova ili na drugi primjeren način.

U sve aktivnosti vezane uz sprječavanje nasilja u obrazovnim ustanovama neophodno je uključiti djecu i mlade te roditelje, zakonske zastupnike, odgojno-obrazovne zaposlenike i ostale stručne osobe kao aktivne sudionike i partnere, kako bi se dugoročno promovirali principi nenasilja, kao preduslova kvalitetnog i sigurnog odrastanja djece.

Sveobuhvatna i kvalitetna zaštita djece podrazumijeva zajednički rad svih nadležnih institucija i tijela, jer prepuštanje tereta odgovornosti i djelovanja samo jednom učesniku (npr. samo školi, policiji ili centru za socijalni rad) neće dati očekivane rezultate, niti će doprinijeti smanjivanju nasilja nad i među djecom i mladima u obrazovnom sistemu.

ZAVRŠNE ODREDE

- Ovaj Protokol izrađen je na osnovu važećih zakonskih propisa.
- Po donošenju ovog Protokola resorna ministarstva dužna su da upoznaju tijela i ustanove iz svog djelokruga s činjenicom njegova donošenja i svrhom donošenja te osiguraju njegovu dostupnost kao i da poduzmu sve potrebne mjere radi njegove dosljedne primjene.
- Ministri resornih ministarstva i direktori centara za socijalni rad, svojim potpisom potvrđuju da su upoznati s odredbama ovog Protokola i preuzimaju odgovornost za njegovu primjenu.
- Ovaj Protokol će nakon potpisivanja biti objavljen u „Službenim novinama HNK“, na web-stranici Vlade HNK i biti predstavljen na sjednici Vlade HNK.

Mostar, 9. maj 2013. godine

Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta HNK

Ministar Zlatko Hadžiomerović, s.r.

Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne zaštite HNK

Ministar Mladen Bošković, s.r.

Ministarstvo unutrašnjih poslova HNK

Hercegovačko-neretvanskog kantona

Ministar Mario Šulenta,s.r.

Centar za socijalni rad Mostar

Direktorica Zora Dujmović,s.r.

Centar za socijalni rad Konjic

Direktor Senad Kraljušić,s.r.

Centar za socijalni rad Jablanica

Direktorica Begzada Šukman,s.r.

Centar za socijalni rad Prozor-Rama

Direktorica Mara Franjić,s.r.

Centar za socijalni rad Stolac

Direktor Ivan Perić,s.r.

Centar za socijalni rad Čapljina

Direktorica Irena Vrankić ,s.r.

Centar za socijalni rad Čitluk

Direktor Zdenko Markota,s.r.
